

**Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy
Jana Kochanowskiego w Kielcach
Zakład Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji**

ZAGROŻENIA WSPÓŁCZESNEJ RODZINY

**Redakcja naukowa
Elżbieta Lisowska**

Kielce 2008

Recenzja naukowa

Prof. zw. dr hab. Czesław Cekiera SDS

Prof. zw. dr hab. Krystyna Marzec-Holka

Prof. dr hab. Irena Pospiszyl

© Copyright by Zakład Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji

Wydano staraniem:

Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kielcach

Świętokrzyskiego Centrum Profilaktyki i Edukacji

Zakładu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Jana
Kochanowskiego w Kielcach

ISBN: 978-83-926435-4-8

Projekt okładki:

Aga Kalinowska

Przygotowanie do druku:

Andrzej Wiśniewski

Druk:

KALIGRAF

25-017 Kielce, ul. Paderewskiego 11; tel. (041) 335-81-48

Andrzej Łuczyński

Resocjalizacyjna funkcja rodzinnych form opieki zastępczej

Wprowadzenie

Przeobrażenia społeczne, kulturowe i gospodarcze dokonujące się w Polsce w ostatnich latach mają swe źródło głównie w procesach związanych z transformacją ustrojową oraz integracją ze strukturami Unii Europejskiej. Rezultatem zachodzących przemian jest niewątpliwie wiele nowych, korzystnych zmian w różnych dziedzinach życia społecznego, w tym również w funkcjonowaniu rodziny, ale także one stają się źródłem licznych trudności i barier. Do tych ostatnich można zaliczyć w naszym kraju utrzymujące się nadal na dość wysokim poziomie bezrobocie, wzrastający zakres ubóstwa społecznego i bezdomności oraz nasilającą się skalę zjawisk patologicznych. Szczególnie niepokojące jest to, że większość tych zjawisk dotyczy w sposób istotny polskich rodzin i wychowujących się w nich dzieci i młodzieży (J. Izdebska 2005, s. 73).

Wzrasta liczba rodzin potrzebujących stałego wsparcia i opieki, przy czym jednocześnie zmniejsza się zakres możliwości spełniania przez państwo funkcji opiekuńczych. W wyniku powiększającej się rozbieżności między skalą potrzeb opiekuńczych a możliwością ich zaspokojenia konieczne staje się poszukiwanie nowych rozwiązań systemowych wspierania rodziny. Powinny one prowadzić do umocnienia rodziny jako podstawowej komórki życia społecznego, stanowiącej zarazem pierwsze i najważniejsze miejsce wychowania i socjalizacji dziecka. Jednocześnie powinny umożliwić podjęcie działań o charakterze ratowniczym i resocjalizacyjnym wobec tych rodzin i wychowujących się w nich dzieci, które zostały dotknięte trudnościami i patologią życia społecznego. Chodzi tu przede wszystkim o nowe formy organizacji opieki nad dziećmi opuszczonymi i zaniedbanymi przez rodziców, które nie tylko zapewniałyby im właściwą opiekę i wychowanie, ale podjęłyby również trud związany z wielowymiarowym oddziaływaniem resocjalizacyjnym.

Niewydolność wychowawcza rodziny

Rodzina jako grupa społeczna złożona z osób połączonych stosunkiem małżeńskimi i rodzicielskim (mężczyzna, kobieta i dzieci) charakteryzuje się niepowtarzalnymi relacjami wewnątrzrodzinnymi, które są określone m. in. prawem, obyczajem, wzorami wzajemnych odniesień i zaangażowaniem uczuciowym jej członków. Rodzina tworzy więc własne środowisko kulturowe, pewien styl życia, zwyczaje, normy postępowania, a przez to jedyny w swoim rodzaju, specyficzny, sobie właściwy

klimat wychowawczy. Wszystko to sprawia, że dziecko w takiej rodzinie czuje się kochane i bezpieczne oraz stopniowo nabiera poczucia własnej wartości i równowagi emocjonalnej (J. Szczepański 1970, s. 300).

Rodzina stanowi również miejsce, w którym dokonuje się pierwsze, a zarazem fundamentalne zetknięcie się dziecka z wartościami wyznaczającymi cele i dążenia jednostki oraz z normami i wzorami zachowań obowiązującymi w danej społeczności. Rodzice stają się dla dziecka pierwszymi nauczycielami – wprowadzają dziecko w świat wartości, uczą je zasad postępowania w życiu, wskazują różnice między dobrem a złem, kształtują jego wrażliwość moralną i społeczną (A. Kelm 2000, s. 40). Dobrze funkcjonująca rodzina tworzy więc korzystne warunki do prawidłowej realizacji zadań wychowawczych oraz osiągnięcia przez dziecko pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, psychicznej, społecznej i duchowej (Z.B. Gaś 2003, s. 35-36).

Niestety, rodzina współczesna w wielu przypadkach nie jest dla dziecka miejscem emocjonalnego wsparcia i bezpiecznego „schronienia” przed zagrożeniami świata zewnętrznego. Często natomiast staje się dla niego i jego rodziców źródłem silnie i głęboko przeżywanej życiowej porażki, źródłem zagrożenia, lęku czy rozczarowania. W rodzinie coraz częściej spotykamy się z niewydolnością wychowawczą rodziców, kryzysem tradycyjnych wartości czy rozpadem więzi małżeńskich i rodzinnych (Z.B. Gaś 2003, s. 39-4).

Do istoty funkcjonowania rodziny, postrzeganej jako swoiście rozumiany mikrosystem społeczny należy to, „iż cechuje ją spójność, harmonia oraz eufunkcja tj. realizacja wszystkich podstawowych przypisanych jej funkcji. Tak zatem sytuacja, gdy rodzina nie jest w stanie wypełnić przynajmniej jednej z nich, może dojść do zapoczątkowania procesu dysfunkcjonalności rodziny, który może przebiegać zarówno na poziomie napięć, istotniejszych konfliktów, określonej deprywacji potrzeb, zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych, jak i rozpadu, rozbicia oraz patologii zachowań” (A. Oblubiński 1998, s. 82).

Zdaniem J. Izdebskiej (2000, s. 34) „dysfunkcjonalność rodziny możemy rozpatrywać w aspekcie trudności w wypełnianiu jej funkcji na rzecz społeczeństwa oraz na rzecz członków rodziny. (...) W ten sposób nie spełnia ona oczekiwań własnej grupy, ani też społeczeństwa”. Autorka podkreśla również, że dysfunkcjonalność rodziny może być całkowita lub częściowa. Dysfunkcja całkowita oznacza, że rodzina zupełnie nie radzi sobie z realizacją zadań, które na niej spoczywają. Dysfunkcjonalność częściowa dotyczy natomiast trudności w realizacji tylko niektórych jej funkcji (J. Izdebska 2000, s. 34-35).

Przyczyny dysfunkcjonalności rodziny tkwią przeważnie w sytuacji wewnątrzrodzinnej bądź uwarunkowaniach społecznych. Do najczęstszych przyczyn dysfunkcji rodziny tkwiących w jej wnętrzu należą m. in. takie zjawiska jak: alkoholizm, narkomania, przemoc, prostytutka, dewiacyjne zachowania seksualne, ale również rozbicie rodziny, skłócenie rodziców, zawężone stosunki emocjonalne w rodzinie, długotrwała choroba lub inwalidztwo jednego lub obojga rodziców. Wśród przyczyn dysfunkcji rodziny, które tkwią niejako poza nią i negatywnie wpływają na jej funkcjonowanie są zjawiska, do których zalicza się: bezrobocie, bezdomność, ubóstwo, charakter pracy rodziców, negatywny wpływ środków masowego przekazu, przynależność młodocianych do „ruchów” i sekt (J. Izdebska 2000, s. 34).

Dysfunkcjonalne środowisko rodzinne, zdaniem A. Oblubińskiego (1998, s. 82) charakteryzuje się przede wszystkim: „wysokim poziomem chronicznego niepokoju, napiętej atmosfery, strachu; zacieraniem się granic tego, co wolno, czego nie wolno, tego, co ważne i wartościowe oraz bezwartościowe; pogmatwanymi, niejasnymi, a często również ukrytymi regułami i zasadami zachowania oraz postępowania; (...)

sztynnością ról rodzinnych; (...) wreszcie pozorną wzajemnością, interakcyjnością oraz intymnością. (...) Wszystkie te deficyty pozostawiają swój wyraźny ślad na dziecku, które jest na ogół zaniedbywane, pomijane oraz podlega manipulacji wychowawczej”.

Dzieci wzrastające w atmosferze osamotnienia, stresu i napięcia, a niekiedy i odrzucenia, doświadczające deprywacji podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych, cierpią na różnego rodzaju dolegliwości psychosomatyczne (B.E. Robinson 1998, s. 83). Zaburzone funkcjonowanie rodziny prowadzi u dziecka do różnego rodzaju uzależnień i izolacji, dzieci stronią od innych osób, unikają kontaktów społecznych, „zamykają się” w świecie swoich spraw i przeżyć. Nierzadko towarzyszy im poczucie wstydu wobec kolegów, sąsiadów, nauczycieli. Starają się w ten sposób ukryć, zataić swój trudny los wobec innych osób, pragną być „kimś innym” w grupie rówieśniczej, nawet za cenę wejścia w konflikt z prawem. Mali buntownicy starą się usilnie zwrócić na siebie uwagę w domu, w szkole, na podwórku, swoim zachowaniem, często antyspołecznym i agresywnym (J. Izdebska 2005, s. 77).

Dysfunkcyjny dom rodzinny jest zatem dla dziecka źródłem przykrości, podłożem napięć i frustracji rodziców bunt i agresję, które z czasem mogą się przerodzić w zachowania destrukcyjne i patologiczne wobec siebie i innych (S. Kawula 1998, s. 132). W niektórych zaś przypadkach niewydolność wychowawcza rodziny prowadzi do utraty przez dziecko naturalnego środowiska rodzinnego i umieszczenia go w jednej z rodzinnych bądź zakładowych form opieki zastępczej.

Rodzinne formy opieki zastępczej

Negatywne zjawiska, które prowadzą do dysfunkcji życia rodzinnego najbardziej niekorzystnie wpływają na najmłodszych członków rodziny. Z roku na rok powiększa się w związku z tym zjawisko sieroctwa społecznego obejmującego swym zasięgiem dzieci pozbawione opieki i oddziaływań wychowawczych ze strony żyjących rodziców na skutek rozbicia rodziny lub jej dysfunkcyjności (J. Kuźma 2007, s. 19). Rozpad rodziny, jej niewydolność wychowawcza mogą powodować dezintegrację osobowości dziecka, odbierają mu radość i bez troskie lata dzieciństwa, pozbawiają wiary w człowieka i uniemożliwiają prawidłowe kształtowanie się własnej przyszłości.

Zjawisko sieroctwa społecznego niepokoi pedagogów i wychowawców, zwłaszcza ze względu na zakres, różnorodne formy występowania oraz trudności związane z prowadzeniem działań kompensacyjnych i resocjalizacyjnych.

Wskazanie na niezastąpioną rolę rodziny w życiu dziecka pozwala określić skuteczne formy kompensacji sieroctwa społecznego. Współcześnie, w ramach działań mających na celu zapobieganie i kompensację sieroctwa społecznego, tworzy się rodzinne formy opieki zastępczej (ang. *family foster care*), które mają za zadanie wspierać, lub w przypadku gdy to jest niemożliwe, zastępować rodzinę w wypełnianiu zadań opiekuńczo-wychowawczych oraz podejmować czynności o charakterze resocjalizacyjno-terapeutycznym (L. Winogrodzka 2007, s. 60).

Rodzinne formy pieczy zastępczej jako „stałe lub okresowe formy opieki i wychowania dzieci i młodzieży wyłączonej w pełni lub częściowo ze środowiska rodziny naturalnej są realizowane w intencjonalnie zorganizowanym środowisku rodzinnym, w którym rolę opiekunów pełnią powołane formalnie osoby obce lub spokrewnione z dziećmi, mające kompetencje (wiedzę, umiejętności oraz predyspozycje osobowe) do uzupełnienia bądź zastępowania rodziców biologicznych w procesie socjalizacji podopiecznych i osiągania przez nich samodzielności i zaradności życiowej” (A. Kurcz 2006, s. 401).

Do rodzinnych form zastępczych zalicza się przede wszystkim rodziny adopcyjne i rodziny zastępcze (spokrewnione i niespokrewnione) oraz powołane do „życia” kilka lat temu (Dz.U. 2004, nr 64, poz. 593, art. 74) zawodowe rodziny zastępcze: wielodzietne, specjalistyczne oraz o charakterze pogotowia opiekuńczego. Integralną część rodzinnych form opieki zastępczej stanowią również instytucje o charakterze rodzinnym, do których zaliczamy rodzinne domy dziecka i wioski dziecięce SOS (A. Łuczyński 2007, s. 77-7).

Należy podkreślić, że niewątpliwym walorem wymienionych form opieki zastępczej nad dziećmi i młodzieżą opuszczoną jest szansa zapewnienia im możliwości wzrastania i rozwoju w dobrej rodzinie, która zaspokaja potrzeby materialne, psychiczne i duchowe, która chroni przed przemocą, krzywdą i kompensuje negatywne (traumatyczne) przeżycia i doświadczenia dziecka wyniesione z dysfunkcyjnej rodziny pochodzenia. Stała troska opiekunów umożliwia dziecku również skuteczne wyrównywanie zaburzeń, deficytów, a także rozwijanie mocnych stron swojej osobowości. Warunki życia w rodzinnych formach opieki zastępczej skłaniają dziecko do nawiązywania pozytywnych i trwałych więzi, umożliwiają asymilację pożądanych wzorów zachowań oraz ról pełnionych przez poszczególnych członków rodziny. Zaangażowanie w życie rodzinne z kolei uczy wychowanków obowiązkowości, odpowiedzialności za siebie i innych oraz przygotowuje do samodzielnego życia w społeczeństwie (A. Kurcz 2006, s. 410-411).

Resocjalizacyjny charakter oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych w rodzinnych formach opieki zastępczej

Do rodzinnych form opieki zastępczej trafiają dzieci pozbawione opieki rodziców naturalnych. Intencjonalnie powołane środowisko rodzinne spełnia zatem wobec tych dzieci podstawowe funkcje opiekuńczo-wychowawcze. W przypadku dzieci i młodzieży z trudnościami wychowawczymi i deficytami rozwojowymi rodzinne placówki pieczy zastępczej pełnią również funkcje terapeutyczną oraz resocjalizacyjną.

Rodziny zastępcze, w których umieszcza się dzieci niedostosowane społecznie albo dzieci z różnymi dysfunkcjami, problemami zdrowotnymi wymagające troskliwej opieki. Ten typ rodziny zastępczej przybiera również formę rodziny resocjalizacyjnej. Dzieci umieszczone w tego rodzaju rodzinach są zwykle zagrożone demoralizacją, bądź przejawiają już jej poważne symptomy (H. Cudak 1996, s. 29-3).

Rodzice w rodzinnych formach opieki zastępczej podejmują trudne zadania wychowawcze. A. Kelm (1996, s. 26-27) powołuje się na niektóre wypowiedzi opisujące cechy wychowanków:

„są to dzieci zranione przez swoich rodziców, a więc najczęściej z kompleksami, trudne i bardzo trudne. Wykazują typowe zachowania dzieci odrzuconych – zamknięcie w sobie, nadpobudliwość nerwową lub zahamowanie, bardzo słabą koncentrację, nieufność wobec dorosłych, trudności w nawiązywaniu kontaktów rówieśniczych, częste przejawy agresji; (...)”

dzieci przybywające z domów dziecka są bardzo zaniedbane pod każdym względem. Cechuje je agresja, brak przywiązania do kogokolwiek i zamiłowania do porządku. Kłamią, kradną, niszczą sprzęt i osobiste rzeczy;

zaniedbania środowiskowe ujawniają się najostrzej w okresie dorastania. Wychowankowie starsi są często bardzo arogancy, pyskaci. Brak im motywacji do nauki i pracy – chcieliby wszystko mieć bez osobistego wysiłku. Uważają, że wszystko się

im należy, a stawiane wymagania uważają za zamach na osobistą godność i wolność; (...)

jeden chłopiec sprawia mam dużo kłopotów: pije alkohol, ucieka z domu, kradnie w domu i poza nim. Zawsze wraca pokorny, lecz nigdy nie wiadomo na jak długo”.

Większość opiekunów w rodzinnych formach pieczy zastępczej doświadcza również poważnych kłopotów związanych z nauką szkolną swoich podopiecznych. Trudności i niepowodzenia w nauce nasilają się u wychowanków szczególnie przy przekraczaniu kolejnych szczebli edukacyjnych. Dzieci te na ogół przejawiają także poważne zaburzenia w zachowaniu, które mogą dodatkowo pogłębiać trudności edukacyjne (Z.W. Stelmaszuk 2000, s. 103).

Praca „rodziców” zastępczych nie jest zatem łatwa i wymaga ogromnej cierpliwości i wyrozumiałości oraz umiejętności podejmowania odpowiednich działań o charakterze resocjalizacyjno-terapeutycznym.

Resocjalizacja podejmowana w rodzinnych formach opieki zastępczej nosi znamiona „reintegracji społecznej polegającej na ponownej socjalizacji osób nieprzystosowanych społecznie lub zaburzonych w warunkach środowiska otwartego lub zamkniętego. Obejmuje ona zwykle trzy funkcje:

- opiekę, czyli zaspokojenie potrzeb podopiecznych;
- wychowanie, czyli internalizację wartości i norm społecznie akceptowanych;
- terapię, czyli leczenie zaburzeń i dysfunkcji podopiecznych” (L. Pytko 2006, s. 268).

Współcześnie istnieje wiele teorii resocjalizacji, ale trudno jest wskazać jedną, której zastosowanie w każdym przypadku gwarantowałoby sukces dochodzenia do reintegracji społecznej osoby wykołejonej. Należy podkreślić również, że w zakresie oddziaływań resocjalizacyjnych podejmowanych przez rodzinne formy opieki zastępczej nie ma jednej uniwersalnej metody pracy z dziećmi i młodzieżą opuszczoną, trudną i zaniedbaną moralnie. Każdy przypadek wymaga od opiekunów indywidualnego podejścia i zastosowania działań resocjalizacyjnych o innym charakterze, kładących nacisk na „uzdrowienie” specyficznych dla wychowanka zaburzeń. Działania te, jak wskazuje L. Pytko (2006, s. 268-270), mogą m.in. przybrać postać:

- resocjalizacji jako modyfikacji zachowań – obejmującej eliminowanie zaburzeń w zachowaniu i prowadzącej do wdrukowania prawidłowych (zgodnych z normami) standardów zachowań, przynajmniej na poziomie obserwacyjnym;
- resocjalizacji jako przebudowy emocjonalnej – obejmującej „przejście od uczuć i stanów negatywnych sprzyjających łamaniu norm społecznych do stanów pozytywnych na gruncie empatii, przywiązania, poszanowania bliźniego, prospołeczności i sympatii międzyludzkiej”;
- resocjalizacji jako wrastania w kulturę zaspokajania potrzeb – obejmującej kształtowanie umiejętności właściwego zaspokajania potrzeb pierwszego i drugiego rzędu zgodnie ze standardami obyczajowymi, moralnymi i prawnymi;
- resocjalizacji jako integracji społecznej jednostki – obejmującej „rekonstrukcję własnej tożsamości osobowej (indywidualnej) i społecznej (...) przez zmianę składników i funkcji struktur poznawczych związanych z obrazem siebie i swego miejsca w świecie”;
- resocjalizacji wielowymiarowej (transdyscyplinowej) – obejmującej „system oddziaływań sprzężonych ze sobą działań (...) na rozmaitych poziomach rzeczywistości wychowawczej, począwszy do poziomu behawioralnego, przez zaspokojenie potrzeb, wdrażanie do pełnienia ról społecznych, aż do ukształtowania pozytywnie ocenianych sposobów myślenia i odczuwania, składających się na dobrze zintegrowany układ postaw”.

Przedstawione poziomy i zakresy rozumienia oddziaływań resocjalizacyjnych mają twórcze zastosowanie w rodzinnych formach opieki zastępczej w zależności od typu danej formy opieki oraz rodzaju zaburzeń i trudności przejawianych przez umieszczonych w niej podopiecznych. Kandydaci na „rodziców zastępczych” muszą mieć zatem świadomość, że dziecko, które zdecydują się przyjąć do własnego domu będzie wymagało od nich wielu specjalistycznych zabiegów opiekuńczo-wychowawczych o charakterze resocjalizacyjnym.

Do istotnych czynników sprzyjających zarówno adaptacji i osiągnięciom dziecka, jak i niepowodzeniom wychowawczym w rodzinnych formach opieki zastępczej zaliczyć należy jakość oraz siłę i dynamikę wzajemnych więzi między podopiecznymi i opiekunami. W przypadku wychowanków wywodzących się z bardzo zaniedbanych rodzin naturalnych problem ten nabiera szczególnego znaczenia. Dzieci te często na okazywaną im życzliwość ze strony opiekunów czy rówieśników reagują agresją. Przełamanie takiego zachowania stanowi pierwszy poważny krok na drodze do sukcesu, którym jest przygotowanie młodego człowieka do prawidłowego funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie. Jest to niewątpliwie długotrwały i skomplikowany proces dokonujący się również na poziomie przyswajania przez wychowanka uznanych wzorów oraz norm postępowania, jak również zdobywania wiedzy o zadaniach wynikających z pełnienia różnych ról społecznych (M. Blumczyńska 1991, s. 173).

Opiekunowie przyjmujący dziecko do swojej rodziny powinni poznać właściwości psychiki wychowanka, niejednokrotnie skrzywdzonej przez osoby mu najbliższe oraz trudne drogi jego życia. W wielu przypadkach nie wystarczą jedynie rodzicielskie uczucia bądź chęć przyjścia skrzywdzonemu dziecku z pomocą. Potrzebna jest jeszcze wiedza dotycząca przeżyć porzuconego dziecka wraz z nawarstwiającym się w nim lękiem i bólem przed powtórным odrzuceniem przez „nowych rodziców” (I. Jundziłł 1998, s. 6). Należy więc mocno zaakcentować potrzebę permanentnej formacji opiekunów w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Z jednej strony powinna ona obejmować bieżące przygotowanie i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji „rodzica”, z drugiej zaś strony musi ona zakładać formację rozumianą jako ciągły proces nabywania wiadomości i umiejętności przez opiekunów pełniących już funkcję „rodzicielską” z zakresu oddziaływań resocjalizacyjno-terapeutycznych przy ścisłej współpracy z ośrodkami adopcyjno-opiekuńczymi (A. Łuczyński 2007, s. 8). W obszarze własnej formacji nabywanie kompetencji wychowawczych przez „rodziców zastępczych” powinno uwzględniać umiejętność przyswajania przez nich wiedzy na czterech poziomach – świadomości, wiedzy i rozumienia, zastosowania wiedzy i umiejętności w praktyce oraz przyswojenia umiejętności (T. Polkowski 2003, s. 14).

Istota i znaczenie rodzinnych form opieki zastępczej w kompensowaniu deficytów rozwojowych dzieci opuszczonych wymaga, aby kandydaci na „rodziców zastępczych” posiadali nie tylko dobre chęci, ale także umiejętności pedagogiczne w obszarze rozwiązywania trudnych problemów wychowawczych.

Zakończenie

Dzięki funkcjonującym w Polsce rodzinnym formom opieki zastępczej możliwe jest stworzenie dzieciom osieroconym najwartościowszego środowiska wychowawczego, jakim jest rodzina. W rodzinie bowiem, w której umieszcza się dziecko sieroce z czasem tworzy się stan bliskości między nim a opiekunami, powstają więzi, które uważa się za fundamentalne dla rozwoju młodej osobowości. Owa bliskość sprawia również, że nikt w rodzinnym gronie nie czuje się zapomniany, nie dostrzegany czy

też niedoceniany. Rodzinne formy opieki zastępczej stają się wówczas dla dzieci opuszczonych rzeczywiście „domem rodzinnym”, w którym leczą doznane urazy i odzyskują nadzieję na szczęśliwe i udane życie (J. Izdebska 2000, s. 188-190). Rodzinne formy pieczy zastępczej stają się dla sieroty na powrót miejscem gromadzenia pozytywnych doświadczeń, przeżyć, zdobywania podstawowej wiedzy o świecie i kształtowania właściwego systemu wartości. Dziecko odzyskuje tu poczucie bezpieczeństwa i świadomość, że jest kochane.

Summary

The resocialization function of the family-type forms of foster care

The subject of the analyses undertaken in the present article is the problem of resocialization of abandoned and neglected children in the family-type forms of foster care. It is the family as the natural environments of a child's life and upbringing which now frequently suffers from educational incapability. Children who are brought up in dysfunctional and pathological families reach for violence and get into conflict with the law. The parents' educational incapability and demoralization of the educational environment are sometimes the basis to limit parental rights or to deprive parents of them and send the child to one of the family-type forms of foster care. Children who are under the care of "foster parents" are often burdened with traumatic experiences and they show certain disturbances both in the emotional, moral, educational spheres and in their behaviour. Therefore, foster guardians must undertake multi-dimensional resocialization activities in relation to those children in order to bring back the proper direction of their development and education. The studies and statistics from recent years confirm that the family-type forms of foster care – besides securing the optimum conditions of the orphans' development – create a chance for them for effective resocialization and a possibility of normal functioning in the society.

Bibliografia

- Blumczyńska M., *Proces przygotowania wychowanków rodzinnych domów dziecka do samodzielności*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 1991, nr 4
- Cudak H., *O rodzinach zastępczych w Polsce prawie wszystko*, „Problemy Rodziny” 1996, nr 4
- Gaś Z.B., *Rodzina a profilaktyka*, w: G. Soszyńska (red.), *Pomagać rodzinie – problemy współczesnej rodziny w ujęciu psychologicznym*, Lublin 2003
- Izdebska J., *Dziecko w rodzinie u progu XXI wieku. Niepokoje i nadzieje*, Białystok 2000
- Izdebska J., *Rodzina dysfunkcyjna źródłem osamotnienia dziecka. Teoretyczne i metodologiczne aspekty badań*, w: K. Gąsior, T. Sakowicz (red.), *Pedagogika społeczna w służbie rodzinie*, t. 2, Kielce 2005
- Jundziłł I., *Świat współczesny a problemy sieroctwa społecznego (profilaktyka i kompensacja)*, w: T. Soltysiak (red.), *Sieroctwo społeczne – przyczyny objawy, skutki i sposoby jego zapobiegania w aktualnej rzeczywistości społecznej kraju*, Włocławek 1998
- Kawula S., *Rodzina o skumulowanych czynnikach patogennych*, w: Kawula S., Brągiel J., Janke A.W., *Pedagogika rodziny*, Toruń 1998
- Kelm A., *Węzłowe problemy pedagogiki opiekuńczej*, Warszawa 2000
- Kurcz A., *Rodzinne formy opieki zastępczej*, w: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. V, red. T. Pilch, Warszawa 2006
- Kuźma J., *Wiedza propedeutyczna o opiece nad sierotami i dziećmi opuszczonymi przez rodziców*, w: J. Kuźma (red.), *Opieka i wychowanie sierot społecznych w Polsce*, Kraków 2007
- Łuczyński A., *Rodziny zastępcze – ich rola i zadania w systemie opieki całkowitej*, w: J. Kuźma (red.), *Opieka i wychowanie sierot społecznych w Polsce*, Kraków 2007

-
- Polkowski T., *Program PRIDE po czterech latach*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2003, nr 6
- Pytko L., *Resocjalizacja*, w: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. V, red. T. Pilch, Warszawa 2006
- Stelmaszuk Z.W., *Dziecko w rodzinie zastępczej*, w: E. Milewska, A. Szymanowska (red.), *Rodzice i dzieci – psychiczny obraz sytuacji problemowej*, Warszawa 2000
- Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970
- Ustawa o Pomocy Społecznej z dnia 12 marca 2004 roku. Dz. U., nr 64, poz. 593
- Winogrodzka L., *Rodziny zastępcze i ich dzieci*, Lublin 2007